

Activitatea de scriitor militar a generalului G. A. Dabija

dr. Delia BĂLĂICAN, bibliograf

Biblioteca Academiei Române. Serviciul Tehnologia Informației – Mediatecă
 Romanian Academy Library. Multimedia Library – Information Technology Department
 Calea Victoriei, nr. 125, cod poștal 010071, sector 1, București
 tel. +4021.2128284 / 1143
 e-mail: bibliografie@bibacad.ro

Biblioteca Academiei Române deține în patrimoniul său, la Secțiunea Manuscrise, Cota A 1710, memoriile inedite ale generalului G. A. Dabija, *Amintiri din cariera militară* (1893-1920), *Oameni, tipuri, obiceiuri, năravuri și Sisteme de altădată*, aproximativ 700 de pagini. Pornind de la materialul documentar, un adevărat testament moral lăsat generațiilor viitoare, a venit ideea acestui studiu. Scrierile militare i-au marcat viața generalului G. A. Dabija, oferindu-i maxima libertate de exprimare și provocându-i cele mai mari prejudicii.

G. A. Dabija s-a născut la Iași, la 20 septembrie 1872¹. Viitorul general în Primul Război Mondial a trăit până în anul 1957², iar în ultima parte a vieții a avut de înfruntat acuzele de uneltire și propagandă contra Uniunii Sovietice, pentru continuarea războiului, fiind arestat de către instanțele comuniste la Penitenciarele Jilava și Văcărești, în perioada 8 august 1952 – 18 ianuarie 1955, consecință a activității sale de scriitor militar³.

Cariera militară i-a adus recunoașterea eforturilor prin înaintări succesive în grade: 16. VII. 1893; locotenent: 8. IV. 1896; căpitan: 28. XI. 1902; maior: 10. V. 1910; locotenent-colonel: 1. IV. 1914⁴; 10. V. 1916 colonel⁵. Promovarea în gradul de general la 1 septembrie 1917 a lui G. A. Dabija a fost semnul recunoașterii meritelor din timpul operațiilor militare de la Mărășești, fapt certificat prin Înaltului Decret nr. 1405 din 1 decembrie 1917, semnat de către generalul Averescu⁶. A fost nevoit să-și dea demisia din armată ca urmare a unui context nefavorabil, creat în mod aberant, printre alții de generalul Mărdărescu. Cu toate consecințele ce decurgeau dintr-un astfel de gest, G. A. Dabija a decis să-și păstreze integritatea morală⁷. Demisia lui a fost primită pe data de 1 iulie 1920 și înregistrată prin Înaltul Decret Nr. 2899 din 10 iulie 1920, semnat de către Regele Ferdinand și ministrul de Război, generalul Ion Rășcanu⁸.

G. A. Dabija și-a valorificat prin scris experiențele profesionale, de la stagiile de pregătire practică în Germania și Austria, din perioada 1901-1903 și 1906⁹, până la activitatea de diplomat militar în Bulgaria și Serbia între anii 1910-1913¹⁰, ori participarea efectivă pe câmpul de luptă în Primul Război Mondial 1916-1919¹¹. Activitatea sa fost apreciată de contemporani, de la reprezentanții Casei Regale, Academia Română sau presa din țară sau străinătate, la superiorii săi ori ofițerii și soldații din subordine

„Poate că în aprecierile mele am greșit într-un fel sau altul, totdeauna am fost însă de bună credință. Acum, când m-am hotărât să dau textul la tipar, l-am recitit și mi-am scrutat conștiința, dar conștiința mi-a poruncit să las totul așa cum a fost scris în cursul timpului, să nu schimb nimic, fiindcă așa diforma adevărul și dreptatea văzute atunci când le-am așternut pe hârtie”¹², nota în *Amintiri din cariera militară*

(1893-1920), *Oameni, tipuri, obiceiuri, năravuri și Sisteme de altădată* (1945).

Cărțile și articolele publicate s-au impus prin raportarea directă la aspectul practic al pregătirii militare, prin concizie și studiul comparativ al lucrărilor referitoare la instrucția marilor armate ale lumii și istoria militară universală, prin încercarea de înțelegere a resorturilor umane care determină luarea deciziilor militare, politice, cu efecte asupra oamenilor și a țării.

Am identificat cinci categorii de scrieri în opera lui G. A. Dabija analizând informațiile memorialistice cuprinse în *Amintiri din cariera militară* (1893-1920), *Oameni, tipuri, obiceiuri, năravuri și Sisteme de altădată* (1945), în Catalogul de referințe al Bibliotecii Academiei Române, informațiile din arhive sau presa vremii și parcurgând mare parte din lucrări:

– cărți de istorie și diplomație militară:

a) Cărți referitoare la Războaiele Balcanice:

Războiul bulgaro-turc din anul 1912-1913, carte ce a primit din partea Regelui Carol I medalia Bene Merenti clasa I de aur, în 1914, iar Academia Română i-a conferit Premiul „Adamache”, pe baza raportului lui Nicolae Iorga¹³;

Prima lucrare despre Dobrogea de Sud, Cadrilaterul Bulgar care a apărut cu doar câteva săptămâni înainte de intervenția militară a României în Bulgaria¹⁴.

b) Tematica Primului Război Mondial este reprezentată de *Armata română în Războiul Mondial (1916-1918)*, scrisă în patru volume, de-a lungul perioadei 1928-1937, cea mai valoroasă carte a sa, o lucrare de referință în bibliografia Primului Război Mondial;

c) Cronici militare ale celui de-al Doilea Război Mondial apărute în ziarul „Curentul” (1941; 25 iunie 1943 – 23 august 1944)¹⁵.

– scrieri militare referitoare la pregătirea trupelor de Infanterie. Din această categorie fac parte 11 cărți, unele reeditate, cea mai apreciată fiind *Instrucția practică a companiei de Infanteriei* (1904), la care se adaugă articolele tipărite în „Revista Infanteriei” și „Revista Armatei”.

– lucrări care au stat la baza creării și funcționării Școlii Naționale de Stat Major. Exemplul cel mai concludent îl reprezintă *Regulamentul de manevră și de luptă al Infanteriei* (1910), deoarece a aliniat armata română la standardele armatelor moderne ale lumii.

– scrierile motivaționale unde a pledat în mod direct principiile și valorile perene, precum: adevărul, demnitatea, patriotismul. Enumerăm aici cartea *Dresaj sau educațiune?* și articole din „Revista Infanteriei”: *Patriotismul nostru*, *Tactica aplicată – marș, staționare, luptă*, la care se adaugă memoriile sale.

– memorialistica reprezentată de lucrarea inedită, *Amintiri din cariera militară (1893-1920), Oameni, tipuri, obiceiuri, năravuri și Sisteme de altădată* (1945), aflată în patrimoniul Bibliotecii Academiei Române. Cele aproximativ 700 de pagini ne prilejuiesc descoperirea vremurilor contemporane autorului, a personalității și carierei generalului G. A. Dabija, inclusiv prin trimiterile la scrierile sale. La această lucrare se adaugă volumul publicat în anul 1936 – *Amintirile unui atașat militar român în Bulgaria 1910-1913*.

A început să publice în anul 1904, când avea gradul de căpitan, primul volum fiind *Instrucția practică a companiei de Infanterie*, ce cuprindea 359 de pagini și o planșă. Cartea „a făcut epocă”, a devenit manual, după care ofițerii de Infanterie au realizat instrucția până în anul 1916. „Cu această lucrare ieșisem din umbra necunoscutului, ca scriitor militar”, după care au urmat foarte multe alte scrieri¹⁶. Dedicția, studiul susținut, mentalitatea modernă, spiritul critic i-au permis tânărului ofițer G. A. Dabija să se afirme în domeniul scrierilor militare, după cum consemna în *Amintiri din cariera militară...*: „Vâltoarea carierei mele m-a îndreptat în alte direcții, totuși dacă nu am fost profesor de istorie militară, am scris și tipărit în schimb, istorie militară”¹⁷.

Cum publicase *Instrucția practică a companiei* și era la curent cu domeniul a fost însărcinat să realizeze un studiu comparativ între regulamentele românești și cele străine: francez, german, austriac, italian, englez, rus și japonez¹⁸. În 10 decembrie 1909, prin Înaltul Decret nr. 3344, a intrat în circuit *Regulamentul de manevră și de luptă al Infanteriei*. Regele l-a decorat pentru această scriere militară cu ordinul „Bene Merenti cls. a II-a”, prin Înaltul Decret nr. 455/1910¹⁹.

Aflat în poziții de comandă a proiectat instrucția în baza scrierilor și experienței sale militare și le-a aplicat la Batalionul 6 Vânători în 1903-1904, la Batalionul 9 Vânători în perioada 1 aprilie 1904-1 aprilie 1905, mai târziu la Batalionul 2 Vânători Regina Elisabeta (1914-1916) și la Regimentului 6 Infanterie Mihai Viteazul, în 1916. Principiile dezvoltate de ofițerul G. A. Dabija au fost adoptate de întreaga armată²⁰.

Experiența de diplomat militar în Bulgaria și Serbia (1910-1913) a expus-o în *Războiul bulgaro-turc din anul 1912-1913*, pentru care Regele Carol I l-a onorat în 1914, cu medalia „Bene Merenti clasa I” de aur, iar Academia Română cu Premiul „Adamache”, pe baza raportului lui Nicolae Iorga²¹. Ca semn al grațitudinii față de datoria de soldat îndeplinită în capitala bulgară, de viitorul Rege al României și de Coroană, a fost decorat în februarie 1911 cu „Coroana României” în gradul de ofițer, de Regele Carol I²².

Importanța majoră de care România se bucura la vremea respectivă în Europa și poziția de prim rang ocupată de G. A. Dabija în acel sistem politico-militar ne este sugerată de apariția sa pe coperta revistei franțuzești „Armée et Marine”, la 15 noiembrie 1910, în nr. 136. Pictorialul îi reprezintă sub titlul *Aux grandes manoeuvres de l'armée roumaine*, pe Ion I. C. Brătianu, președintele Consiliului de Miniștri, apoi pe generalul Crăiniceanu, ministrul de Război și pe maiorul Dabija, atașatul militar român la Sofia²³.

Pentru activitatea sa de scriitor militar, reprezentativă este lucrarea *Armata română în Războiul mondial (1916-1918)*, dedicată memoriei soldaților care și-au dat viața pentru realizarea României Mari: „Închin această a mea lucrare memoriei ofițerilor, subofițerilor, caporalilor și soldaților morți pentru Patrie în războiul din 1916-1918 prin care s'a realizat idealul național”²⁴. Cartea cuprinde analize de ordin strategic, tactic, psihologic ale desfășurării confruntărilor.

Impresionantă prin cele 2.335 de pagini și 66 de crochiuri, a devenit o lucrare de referință în studiul perioadei amintite.

Valoroasa operă este bazată pe însemnările personale din timpul războiului, la care s-au adăugat documentarea la Secția Istorică a Marelui Stat Major sau cea efectuată în arhivele din străinătate, de la Viena, Spandau, München și Dresda, plus studiile, memoriile și carnetele de campanie ale multor ofițeri, documente netipărite, ceea ce îi asigură un caracter integrat, obiectiv²⁵. Citarea ordinelor Marelui Stat Major, descrierea detaliată a amplăsării efectivelor, evoluția raportului de forțe de la o zi la alta, hărțile color aferente elaborate exact, surprinderea stării psihice a militarilor se constituie într-o cronică inestimabilă în reconstituirea filmului Primului Război Mondial desfășurat pe teritoriul României. Cartea a avut o recunoaștere internațională printre specialiști încă de la apariție, fiind semnalată, de exemplu, în *Istoricul Armatei Austro-Ungare*, redactat de Arhiva de Război din Viena²⁶ sau în „Revue du génie militaire”, Paris 1929, unde era caracterizată drept o „remarcabilă operă, foarte bine ilustrată”²⁷. Expresie a eleganței și generozității specifice lui G.A. Dabija, rămâne aprecierea sa din memorii: „Această cinste ce mi se face mie, se răsfrânge desigur asupra Armatei române și scrisului militar român”²⁸.

Scrierile motivaționale au decurs din educația primită în familie și din mediul prietenesc al Iașiului, cu rost și așezare. A fost un neobosit apărător al adevărului. G. A. Dabija și-a asumat atitudinea generoasă, de implicare în rezolvarea problemelor. Ideile și valorile promovate s-au bucurat de un stil adecvat, prin adăugarea de elemente pitorești în relatare, alternarea stilului sobru, cazon cu imaginile lirice. În conferințe insera „câte o digresiune hazlie, totdeauna în subiect”, le ilustra cu fotografii, hărți sau schițe. Fin cunoscător al personalității umane, atent la detalii, a variat forma expunerii, care a suferit „influența atmosferei mediului auditor”, în efortul de redare a autenticității mesajului. Selecția valorilor conta, idee transmisă de tatăl său²⁹.

Încrederea în valorile clasice ale umanității a aplicat-o inclusiv în domeniul militar. Broșura *Dresaj sau educațiune?*³⁰ scrisă în perioada când a fost căpitan, în care stipula interzicerea bătăii în armată și realizarea educației prin puterea exemplului și a vorbei bune, a iscat discuții aprinse printre superiorii săi. Generalul Iarca a considerat principiile enunțate „aiurări socialiste”. Însă majoritatea generalilor din Comitetul inspectorilor generali au apreciat lucrarea, încât raportul înaintat Marelui Stat Major, referitor la presupusele idei socialiste, nu a avut urmări negative asupra autorului³¹.

Ideea dominantă regăsită în scrierile generalului G. A. Dabija, motivația carierei și a întregii existențe a fost patriotismul. Sentimentul datoriei împlinite față de țară și înaintași a fost sursa infinită de mulțumire și speranță: „Deci, patria <<Română>> de azi este cea din trecut și cea din viitor, noi, cei de astăzi, formăm un inel al lanțului ce leagă pe predecesori cu descendenții noștri; noi avem sfânta datorie a o transmite generațiilor viitoare mai bogată, mai înflorită, mai mărită și mai înălțată”³².

Note:

1. Biblioteca Academiei Române (citată în continuare B.A.R.), Manuscrise, Fond A 1710, General G. A. Dabija, *Amintiri din cariera militară, (1893-1920), Oameni, tipuri, obiceiuri, năravuri și Sisteme de altădată*, f. 279; pentru

informații suplimentare referitoare la activitatea de scriitor militar, cariera și viața generalului G. A. Dabija vezi și BĂLĂICAN, Delia. Generalul G. A. Dabija – Ordin de zi: Viața în demnitate. Autoreferențialitatea evocată în «Amintiri din cariera militară (1893-1920), Oameni, tipuri, obiceiuri, năravuri și Sisteme de altădată». În: „*Tradiție, Istorie, Armată*”, Sesiunea internațională de comunicări științifice a Muzeului Militar Național „Regele Ferdinand I”, vol. I, ediția a II-a, Constanța, 2015, p. 300-310; Idem. Generalul G. A. Dabija – o viață în slujba Patriei. În: „*Armata României și politica națională*”, Studii și comunicări prezentate la sesiunea națională de comunicări științifice Pitești-Mioveni, 24 iulie 2015. Brăila: Istros, 2015, p. 165-170.

2. Arhiva C.N.S.A.S, Dosar I 375530, f. 36.

3. http://www.iiccr.ro/index.html?lang=ro§ion=fise_detinuti_politici/fise_detinuti. Arhiva Direcției Generale a Penitenciarelor (astăzi Administrația Națională a Penitenciarelor) publicată on-line de Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc, Fișa matricolă penală, Dabija Gheorghe, de profesie general, cu origine socială mic burgheză, apolitic. Conform Codului Penal comunist, art. 209, acuzația de uneltire a fost cea mai răspândită încadrare care li s-a aplicat celor condamnați pentru delikte politice.

4. *Anuarul Armatei Române pe anul 1915* (cuprinzând mutațiile ofițerilor până la 1 Iulie 1915 inclusiv). București: Tipografia și Stabilimentul de Arte Grafice George Ionescu, 1915, p. 386.

5. Arhivele Militare Pitești. *Fond DCI, Memorii Bătrâni, General G. A. Dabija, Litera D, Curent 27*, f. 1.

6. B.A.R. op.cit., f. 553-554.

7. Ibidem. f. 1-11, Capitolul *Demisia din armată*.

8. *Monitorul Oastei*, București, nr. 41, 11 august 1920, p. 1921.

9. B.A.R. op. cit, f. 111.

10. Ibidem, f. 284-291.

11. Ibidem, f. 553-554.

12. Ibidem, f. II.

13. Ibidem, f. 348.

14. CAIN, Daniel. A Military Attache in Bulgaria: Major Gh. A. Dabija. În: Institutul de studii sud-est europene. *Identitate, cultura și politica în Sud-Estul Europei/Două colocvii româno-bulgare*. Coordonatori: Cătălina Vătășescu și Constantin Jordan. Brăila: Istros, Brăila, 2014, p. 237-248.

15. *Arhiva C.N.S.A.S*, Dosar P 76268, vol. 2, f. 219.

16. Ibidem, f. 92-93.

17. Ibidem, f. 104.

18. Ibidem, f. 129.

19. Ibidem, f. 135.

20. Ibidem, f. 68.

21. Ibidem, f. 348.

22. Ibidem, f. 284-291.

23. <http://gallica.bnf.fr/Search?ArianeWireIndex=index&p=1&lang=EN&q=dabija+marine&x=0&y=0>, accesat în 3.09.2015.

24. DABIJA, G. A. general. *Armata română în Răsboiul mondial (1916-1918)*, vol. I. București: I. G. Hertz, (1928), p. 1.

25. B.A.R. op. cit., f. 530.

26. Ibidem.

27. <http://gallica.bnf.fr/Search?ArianeWireIndex=index&p=1&lang=EN&q=dabija&x=0&y=0>, accesat în 3.09.2015

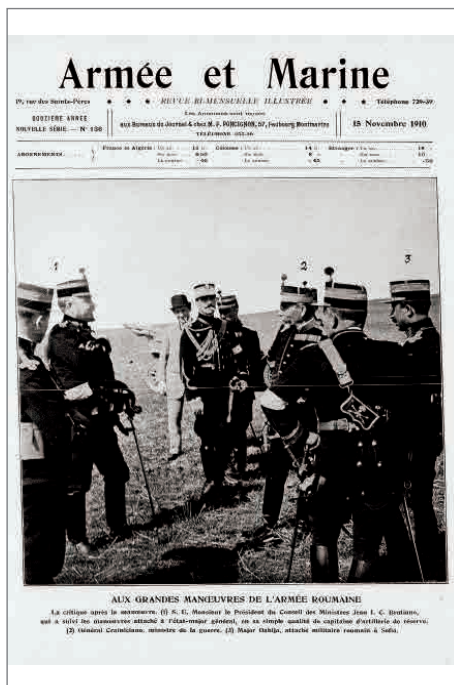
28. B.A.R. op. cit., f. 530.

29. Ibidem, f. 4-5.

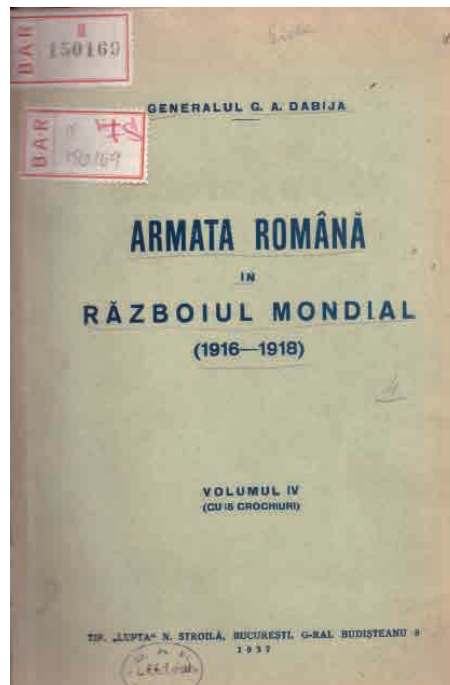
30. DABIJA, G. A. *Dresaj sau educațiune?* București: 1910, p. 1-50.

31. B.A.R., op. cit., f. 217.

32. DABIJA, G. A. Patriotismul nostru. În: *Revista Infanteriei*, anul III, iunie-iulie 1899, nr. 30, 31, București, Tipografia Voința Națională, p. 427.

G. A. Dabija, *Revue Armée et Marine*, 15 nov. 1910. Sursă: Bibliothèque nationale de France, <http://gallica.bnf.fr/Search?ArianeWireIndex=index&p=1&lang=EN&q=dabija+marine&x=0&y=0>
Fig. 1_GA Dabija_ Revue Armée et Marine_ 15 nov 1910

G. A. Dabija, *Armata română în Războiul Mondial (1916-1918)*, vol. IV, București, Tipografia Lupta, 1937. Sursă: Colecțiile Bibliotecii Academiei Române.

G. A. Dabija, *Amintirile unui atașat român în Bulgaria, 1910-1913*. Sursă: Colecțiile Bibliotecii Academiei Române.